

LUNDS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen
FRI 302. Delkurs 6 VT – 2004
Uppsats. Sociologi 41-60 p

Fritid

”Sex kvinnors syn på sin fritid”

AV: Christina Hermansson

Handledare: Magnus
Karlsson/Åsa Lundqvist

ABSTRACT

Författare: Christina Hermansson
Titel: Fritid- sex kvinnors syn på sin fritid
Uppsats: Soc. FRI 302, 41-60 p
Handledare: Magnus Karlsson/ Åsa Lundqvist
Sociologiska institutionen, vårterminen 2004

Sammanfattning

Begreppet fritid har olika betydelser. Enligt flera undersökningar har fritiden även olika innebörder för män och kvinnor. I denna studie utgår jag dels från feministisk forskning kring fritid och kvinnor, dels från Erving Goffmans rollteori, samt Anthony Giddens struktureringsteori.

Uppsatsens syfte är att studera hur kvinnor upplever sin fritid, hur stor betydelse fritid har för kvinnor samt studera hur lönearbetet påverkar kvinnors val av fritid. Studien har genomförts med hjälp av kvalitativ metod i form av samtalsintervjuer med sex kvinnor från min bekantskapskrets.

Undersökningens resultat visar att kvinnorna anser sig ha fritid om de tillåter sig att ha fritid. Deras förklaringar på begreppet fritid var blandade, men en gemensam nämnare var att fritid är när man kan göra vad man själv vill utan att känna måsten och/eller har krav på sig. En kvinna benämnde detta som "egentid".

Nyckelord

Kvinnor, fritid, tid, egentid

1 INLEDNING	2
2 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING.....	3
3 TEORI.....	3
3.1 <i>Samhällsstruktur och roller.....</i>	3
3.2 <i>Framväxten av begreppet fritid.....</i>	4
3.3 <i>Tid – klocktid och upplevd tid</i>	6
3.4 <i>Dubbelarbetande kvinnor.....</i>	7
3.5 <i>Kvinnors fritid.....</i>	7
4 METOD	9
4.1 <i>Val av metod.....</i>	9
4.2 <i>Problem</i>	9
4.3 <i>Urval och utförande av intervjuerna.....</i>	10
4.4 <i>Förförståelse</i>	11
5 EMPIRISK REDOVISNING	12
5.1 <i>Maria - studerande.....</i>	12
5.2 <i>Lisa - socionom</i>	13
5.3 <i>Elsa - skolsköterska.....</i>	14
5.4 <i>Anna- marknadsassistent.....</i>	15
5.5 <i>Lotta – industriarbetare</i>	17
5.6 <i>Pia - kronoinspektör.....</i>	18
6 ANALYS	19
6.1 <i>Kvinnornas definition av begreppet fritid</i>	19
6.2 <i>Fritid och familj</i>	20
6.3 <i>Tid – ork.....</i>	21
6.4 <i>Egentid</i>	22
6.5 <i>Avkoppling.....</i>	22
7 SLUTDISKUSSION.....	24
KÄLLFÖRTECKNING	25
Bilaga 1.....	26

1 INLEDNING

Vad är fritid? Är det när man inte förvärvsarbetar? Om man inte har något arbete har man då heller ingen fritid?

Fritid är ett begrepp vi använder för att skilja mellan förvärvsarbete och annan tid. Ett sådant begrepp är sålunda behjälpligt i människors försök att strukturera vardagen. Olika fritidsforskare är överens om att fritid som företeelse och begrepp är förknippat med industrialismens framväxt och att den del av tillvaron vi människor betecknar som fritid har stor betydelse för hälsa och livskvalité (SOU, 1996:3).

Förutsättningar för en innehållsrik fritid utgörs inte bara av mängden tid, utan även av andra tillgångar som personliga preferenser, t. ex hälsa, ekonomiska resurser, utbildning, social förankring och politiskt deltagande. Bostadens karaktär, resurser för miljöombyte och tillgång till bil, båt och fritidshus har också inverkan på fritiden. Tillgång till olika slags media: böcker och tidningar för att inhämta kunskap kan också ha en viss påverkan på innehållet av din fria tid (Tåhlin, 1985).

Den här uppsatsen handlar om kvinnors upplevelser och erfarenheter av fritid. Anledningen till att jag började intressera mig för kvinnors upplevelser och erfarenheter av fritid bottnade dels i mina egna erfarenheter av fenomenet, men också efter att jag hade läst den feministiskt orienterade litteraturen kring ämnet.

Feministisk forskning har bland annat visat att kvinnor har en begränsad tillgång till fritid som befrämjar frihet och självständiga handlingar, främst därför att det är kvinnor som har det största ansvaret för familj, hem och andra anhöriga. Valfriheten när det gäller fritidsupplevelser är sålunda mindre för kvinnor beroende på problem som kan vara relaterade till sociala värderingar rörande familj och kvinnors roll i samhället (SOU, 1995:145).

Denna forskning i kombination med mina egna erfarenheter har inspirerat mig att på ett mer djupgående sätt studera hur kvinnor upplever sin fritid, samt hur kvinnor talar om sin fritid.

2 SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING

Mitt syfte är att studera hur kvinnor upplever sin fritid. Jag ska undersöka hur stor betydelse fritiden har för de intervjuade kvinnorna och också studera vad denna grupp gör på den tid de definierar som fritid. Följande frågeställningar har därmed aktualiserats:

- Hur definierar kvinnor begreppet fritid?
- Hur påverkar familjesituationen kvinnors fritid?
- Hur påverkar lönearbetet kvinnors fritid och val av aktiviteter?

3 TEORI

3.1 Samhällsstruktur och roller

I sociologen Antony Giddens struktureringsteori hävdas att individerna själva har förmåga att reflektera över och reglera sina handlingar (Giddens i Månsson (red) 1995).

En central tanke inom struktureringsteorin är att strukturer innebär såväl begränsningar av, som möjligheter till social handling” (Giddens i Månsson (red) 1995, s. 401)

Individer har alltså inte total valfrihet, men stora delar av individernas beteende karakteriseras av viljestyrda handlingar. Med andra ord finns det enligt Giddens ett samband mellan samhällets struktur och individernas eget handlande. Jag har antagit att detta är en rimlig utgångspunkt i förhållande till min studie.

För att förstå hur individer handlar inom ramen för samhällsliga strukturer har jag använt mig av sociologen Erving Goffman, som talar om hur individer intar olika roller. Han menar att människan bestäms i hög grad av situationen. Individen intar olika roller vid olika tillfällen för att passa in i samhällsstrukturen idag.

”Det är inte jaget som uttrycker sig i situationen, utan det är snarare situationen som gör jaget till en roll, till en ”dramatisk effekt” som uppstår i situationen, och som måste göras trovärdig av oss själva och av våra medspelare”. Individerna agerar utifrån en betraktelse av andras betraktelser (Moe, 1995. S. 125)

Att inta olika roller kan inge en viss trygghet. Vi vet vad vi ska göra och gör vad vi vet att andra förväntar sig att vi ska göra. En roll innebär summan av förväntningar och krav som andra ställer på oss i bestämda situationer. Människan innehar också roller där hennes egna förväntningar har en avgörande betydelse. Detta blir en form av press som vi alla lever med dagligen (Railo, Strömme, Waitz, 1982). Hur starkt de olika rollerna påverkar en individ märks ofta inte förrän ändringar är på gång som har med en viss rolls innehåll att göra. Ett exempel är att en del kvinnor försöker bryta sig ur sin traditionella könsroll. Det blir starka känslor både hos kvinnorna och i den miljö där kvinnorna bryter dessa roller. Det blir ofta både positiva och negativa reaktioner på en förändring, vilket kan leda till att exempelvis kvinnor känner dåligt samvete gentemot andra i sin omgivning när de genomfört en förändring. Detta kan innebära en hel del stress för dessa kvinnor (Moe, 1995).

Den rolluppfattning som kvinnorna själv indirekt förmedlar är att en ”riktig mor” sätter barnen i främsta rummet, framför sin egen person. Genom att först se till att barnen just i den åldern de är, får den uppmärksamhet som de kräver (Friberg, 1990).

Antagandet att samhällsstrukturen påverkar individens beteende, samtidigt som individer har ett visst mått av frihet i sina handlingar är användbart i min studie. Kvinnornas upplevelser och erfarenheter av fritid är relaterade till både samhällsstrukturen och till deras egna handlingar.

3.2 Framväxten av begreppet fritid

I 1908 års upplaga av Nordisk familjebok saknas ordet fritid, något som antyder att begreppet är förknippat med framväxten av det moderna Sverige (Berggren (red) 2000).

Framväxten av det moderna industrisamhället skapade andra förutsättningar för de allra flesta människor. I det agrara samhället arbetade människor, både kvinnor och män, nära sina hem. Under industrialiseringen lämnade emellertid framförallt männen hemmen när de fick anställning vid de framväxande industrierna. Denna utveckling förändrade arbetsdelningen på

ett mycket genomgripande sätt - det betalda arbetet utfördes i det industrialiserade samhället utanför hemmet, och det var alltså främst män som utförde det betalda arbetet.

1938 fattades beslut om två veckors semester i Sverige. Idén om fri tid utanför det betalda arbetet hade därmed fått fotfäste. Lagbeslutet gällde dock endast de som utförde betalt arbete. Husmödrar utförde obetalt arbete i hemmet, och inkluderades sålunda inte av lagen. Detta utlöste protester bland olika kvinnoorganisationer, och resultatet blev ett förslag om semester för husmödrar. Dock uppstod ett nytt problem – begreppet semester var ju knutet till lönearbete och innebär ledighet med bibehållen lön, och eftersom husmödrar saknar lön beslutade man att använda begreppet ledighet i stället (SOU 1996:3).

På 40-talet såg samhällsstrukturen annorlunda ut än vad den gör idag. Det var vanligt att kvinnor arbetade i hemmet efter det att hon ingått äktenskap och skaffat barn. Det antogs som något ”naturligt” att kvinnor skulle vara hemma och ta hand om barnen. Att ha hembiträden var också accepterat. Unga flickor tjänade egna pengar och mammorna kunde ägna sin tid till barnen i familjen. Det var dock inte alla som hade råd att anställa hemhjälp, det gällde att man hade en man som kunde försörja en (Dabrowski, 1993). Men även om husmödrarna arbetade i hemmen kom deras insatser aldrig att likställas med det betalda arbetet utanför hemmet. Därmed fanns också olika uppfattningar om vad den fria tiden bland kvinnor och män skulle användas till.

Denna samhällsstruktur har förändrats av en rad olika faktorer. En av de viktigaste förändringarna är den mycket kraftiga ökningen av antalet kvinnor som förvärvsarbetar. Detta har också medfört att individernas attityder till fritid har förskjutits. Kvinnornas förhållande till fritid är sålunda annorlunda idag än för 60 år sedan, kanske främst pga. av att kvinnor idag förvärvsarbetar i hög grad. Dessutom har attityden till förvärvsarbete förändrats. Tidigare generationer värderade arbetet högre än dagens vuxna, framförallt eftersom man strävade efter att få det materiellt bättre. I dagens samhälle har många människor det materiellt sätt mycket bättre än tidigare, därför värderar man också fritiden på ett annat sätt. (Zetterberg, 1998).

Dessa förändringar i människors attityder till fri tid avspeglas också i dagens uppslagsböcker. Begreppet fritid är numer ett vedertaget begrepp och i Nationalencyklopedin definieras fenomenet som den del av dygnet och veckan som inte upptas av arbete, måltider och sömn. (Nationalencyklopedin). Även myndighetspersoner har definierat begreppet. Till exempel har Olle Zetterberg, före detta fritids- och kulturdirektör i Stockholms stad, definierat begreppet

fritid som den aktivitet människor ägnar sig åt när de inte arbetar eller sover ex. som idrott, kultur och friskvård (Zetterberg, 1998).

Begreppet fritid är således ett begrepp som används för att hjälpa människor att skilja mellan tiden då de förvärvsarbetar och den tid då de inte förvärvsarbetar.

3.3 Tid – klocktid och upplevd tid

Tid är det enda vi har säger Fysikern Bodil Jönsson men vi uppfattar tiden olika. Jönsson delar in tiden i *klocktid* – egentliga tiden och *upplevd tid* – personligt upplevda tiden, den vi känner. En sekund varar alltid precis en sekund, men den upplevda tiden kan vara olika från dag till dag från minut till minut osv. Ytterligare ett begrepp som Jönsson introducerar är *ställtid*. Det är den tid det tar att ställa i ordning något så att man kan börja göra något. Ska man göra något man är van vid och brukar göra blir inte ställtiden så lång, men ska man göra något man inte brukar så blir ställtiden längre innan man kan komma igång med själva uppgiften man har för avsikt att utföra. Vidare beskriver Jönsson *ostyckad* och *styckad tid*. Ett exempel är att hennes barndoms somrar kändes oändliga, de var inte styckade. I dag kan sommaren se ut så att första veckan i juli ska man till Mallorca, veckan därpå till mormor. När man kom hem från mormor ska man på scoutläger. Intervallen blir inte längre än en vecka och hur länge är en vecka? Alla vet att en vecka inte är oändlig den är ändlig. Man kan inte lägga samman ändligheter. En sommar måste vara odelad för att ge en känsla av oändlighet (Jönsson, 2000).

”Lika väl som jag kan inbilla mig att jag har ont om tid kan jag väl inbilla mig att jag har gott om tid”

(Jönsson, 2000).

Sociologen Karen Davies resonerar om tiden i termer av processtid. Denna tid förenar flera olika tider som ofta hör ihop med kvinnoarbeten, omsorgs arbeten och emotionellt arbete. Exempel på dessa sysslor kan vara när man som mor tar hand om barnen, man matar ett medan man läser för ett annat. Som anställd på ett servicehus kan man på sin kaffepaus samtidigt umgås med de gamla i fikarummet. Vid sådana arbeten kan man utföra många saker samtidigt. Detta gör att det är svårt att veta precis hur mycket tid man lägger på var sak (Lundqvist, Mulinari (red) 1997).

3.4 Dubbelarbetande kvinnor

Dagens samhällsstruktur ser som sagt annorlunda ut än för 60 år sedan. I dag har även kvinnor ofta ett lönearbete, vilket både ger henne tillgång till fritid samtidigt som den begränsar hennes fritid. Kvinnors fritid skiljer sig nämligen nämnvärt från mäns fritid. När arbetsdagen är slut inträder inte kvinnans fritid, då fortsätter kvinnan att arbeta i hemmet (Abbott, Wallace, 98). Barn ska lämnas och hämtas på dagis och skola, mat ska införskaffas, hemmet ska städas och kvinnan ska dessutom hinna med att utföra ett lönearbete (Larmèn, 1992)

Hur får då kvinnor tid till fritid? I Storbritannien räknade ett försäkringsbolag år 1987 ut att en genomsnittlig hemmafru, 37 år gammal arbetade 14 timmar per dag. Under veckan innehade hon flera olika jobb som inköpschef, fönsterputsare, chaufför, städare, kock med mera. Arbetsveckan uppgick till 92 timmar. Då innefattade inte detta beredskapstiden, till exempel då barnen sov och kvinnan skulle finnas till hands vid behov (Abbott, Wallace, 1998).

Kvinnor har en förmåga att anpassa sin tid till andra. En stor del av kvinnors arbetsuppgifter är knutna till andras behov såsom övriga familjemedlemmar. Det sitter djupt i kvinnokulturen att ständigt vara sysselsatt, kvinnorna vill knappt erkänna att de tar sig egentid. De stiger upp en timme tidigare på morgonen för att få lite tid för sig själva, innan de väcker resten av familjen och ser till att de får mat och kommer till skola och dagis. När kvinnorna är på väg till och från jobb, planerar de inköp och hushållsgöra och på lunchrasten uträttas ärenden (Friberg, 1990).

3.5 Kvinnors fritid

Inom feministisk fritidsforskning nämns Rosemary Deem. Deem började ställa frågor om fritidens betydelse för kvinnor. Därmed gick hon emot ett antagande som fanns att fritiden tedde sig lika för kvinnor och män. Fri tid är en enkel, traditionell definition av fritid. Denna definition anses inte särskilt fruktbar att utgå ifrån när det handlar om kvinnor och fritid. Tidsaspekten bygger på dikotomin betalt arbete och fritid. Det obetalda arbete som kvinnor i

större utsträckning än män, utför i hemmen räknas inte in i tidsaspekten. Studier har visat att kvinnors fria tid är mer fragmentiserad än männens (SOU 1996:3).

Tabell 1 Genomsnittlig tidsanvändning, kvinnor och män, per vecka

	Kvinnor	Män
Förvärvsarbete	27 tim	41 tim
Hemarbete	33 tim	20 tim
Fri tid	33 tim	35 tim

Källa: SCB Levnadsförhållanden 2000/2001

Utifrån tidsanvändningsstatistiken har kvinnan som ung mer fritid än en ung man, som sambo minskar dock hennes fritid och hans ökar. När kvinnan får barn minskar den ytterligare. Ofta drar kvinnan ner på lönearbetstiden men ökar hemarbetet. Kvinnors fritid har en jourkaraktär d.v.s. kvinnor har fritid först när inget annat (hem) arbete måste utföras (SOU 1996:3)

Tiden är rationell, den måste ses i relation till andras tid. Detta får särskilda konsekvenser för kvinnor eftersom de bär med sig en speciell omsorgsrationalitet som påverkar deras medvetande och handlingar (Davies, 1997).

Enligt tabellen ovan så ser det ut som om kvinnor och män har nästan lika mycket fritid, men som det också står i texten ovan tabellen så är kvinnors fritid mer fragmentiserad än männens. De har en mer styckad fritid (jmf. Jönsson, 2000). Detta kan påverka både känslan av att ha mindre fritid och själva innehållet i fritiden.

4 METOD

4.1 Val av metod

Mitt val av metod var inte självklar men efter att ha läst i Holme & Solvang (2000) om kvantitativa och kvalitativa undersökningar så bestämde jag mig efter noga övervägande att göra en kvalitativ undersökning. En kvalitativ undersökning ger ofta djupare insikt i området som studeras. Frågor som vad och varför är de som är mest intressanta i detta sammanhang. Att göra en kvalitativ undersökning innebär som sagt att man får en djupare förståelse och närhet till sitt studieobjekt. Att närvara fysiskt, ansikte mot ansikte, ger större möjlighet till ömsesidig tillit, då finns det större chans att lyfta fram tankar, åsikter och upplevelser hos personen man intervjuar, kvantitativa studier däremot har utvalda tänkta frågor/svar och utgör en större kontroll från forskarens sida. Genom en kvalitativ undersökning kan man som forskare även ta del av den icke verbala kommunikationen under intervjuerna, gester och mimik (Holme & Solvang, 2000).

4.2 Problem

Problem med en kvalitativ intervju kan vara att man har svårt att veta hur pass passiv eller aktiv man som forskare ska vara. Människor är olika och beter sig olika under en intervju därför måste jag som intervjuare vara öppen för detta och agera därefter (Holme & Solvang, 2000).

Att känna personen du ska intervjuas kan vara både positivt och negativt. Vad förväntar sig den intervjuade personen av dig? Vad förväntar sig du av den du intervjuar? Detta måste jag som forskare tänka på innan intervjuerna tar form. Man bör också tänka på är att två personer inte är lika. Agerar jag på ett sätt vid ett tillfälle och tycker det verkar bra så är det inte säkert att jag kan gå tillväga likadant vid nästa intervjutillfälle.

En annan negativ aspekt är att det tar lång tid att utföra kvalitativa intervjuer. Det är en process som pågår fram och tillbaka. Strukturering och organisering av information är inte bestämd i förväg som till exempel vid en kvantitativ utredning.

Analysen av en kvalitativ undersökning är ofta tidskrävande och omständlig process. Sist men inte minst viktigt så bör man tänka på var man utför sina intervjuer, låta de som ska bli intervjuade välja plats för att de ska känna sig trygga. Som forskare är det bra om man har stor förmåga att sätta sig in i den intervjuades upplevelse av situationen (Holme & Solvang, 2000).

4.3 Urval och utförande av intervjuerna

När man ska göra en undersökning så gäller det att man vid sitt urval av individer som man tänker undersöka funderar på vilken frågeställning man som forskare vill ha svar på och vad det egentliga syftet med undersökningen är (Holme & Solvang, 2000). Eftersom det inte är första gången jag skulle ut och intervju så trodde jag mig veta hur det skulle gå till, trots detta dyker det upp överraskningar, på olika plan och områden.

Jag vände mig till kvinnor i min bekantskapskrets. För att få en bredd i mitt material (Holme & Solvang, 2000), valde jag kvinnor som hade jobbat några år, och som hade barn. Kvinnorna var mellan 40 -55 år. Några kvinnor hade små barn andra vuxna barn. Min tanke var att barnen fortfarande skulle bo hemma, för att se hur detta påverkade kvinnans fritid. Jag ringde upp kvinnorna jag valt ut och frågade om de ville ställa upp och bli intervjuade. Alla gick med på det, enda protesten som kom var när jag berättade att jag skulle spela in de på band, men när jag förklarar varför så gick de också med på detta. Anonymitet med fingerat namn i uppsatsen utlovades.

Miljön där intervjun ska äga rum är viktig. Tid, plats, hur man sitter, hur förberedd man är och om man använder tekniska medel som bandspelare inverkar på klimatet som uppstår under intervjun (Holme & Solvang, 2000). Kvinnorna fick själv bestämma tid och plats för ett möte. Samtliga intervjuer ägde rum hemma hos mig, en del på grund av att kvinnorna hade små barn och ville känna sig fria under den tiden vi skulle prata.

Man bör alltid inleda en intervju med en kort presentation av sig själv, projektet och hur man tänker gå till väga när man ska bearbeta materialet (Ejvegård, 1996). När jag hade berättat om hur jag tänkt gå till väga och försäkrat mig om att intervjupersonen kände sig nöjd med det, så ställde jag frågan. Hur definierar du begreppet fritid?

Jag kände att det gick bra att börja med en direkt fråga för att få i gång samtalet. Anledningen till detta var att jag kände de kvinnor jag intervjuade sen förut och visste hur deras familje/och

arbetsförhållande såg ut, tyckte därför att det kändes mer bekvämt att börja samtalen som jag gjorde.

Bandspelare är ett måste vid intervjutillfällena. Efter att ha gjort två provintervjuer utan bandupptagning kom jag fram till att, bearbetningen av materialet krävde bandspelare så att jag kunde återgå och lyssna till mina samtal vid ett flertal tillfällen.

Vid de flesta intervjuerna flöt samtalet på men det fanns tillfällen när det blev tyst. En av kvinnorna var lite undrande över om jag inte skulle stänga av bandspelaren när det blev tyst. Jag sa att det är helt okej med en paus, prata som vanligt, svara på mina frågor och försök att inte tänka på bandspelaren. Vid ett annat tillfälle när det blev det tyst, funderade jag på varför? Jag fick ställa en ny fråga för att komma vidare. Eftersom jag intervjuade kvinnor jag kände sen tidigare hade jag inte räknat med att det skulle bli problem med t ex tystnad. Nu uppstod en sådan situation. Hade jag intervjuat helt okända kvinnor hade jag förmodligen haft en mer strukturerad plan på hur jag skulle gå tillväga vid de olika intervjuerna.

4.4 Förförståelse

Själv tycker jag att fritid är att vara ledig, välja vad jag vill göra, att inte ha några måsten hängande över mig. Läs en veckotidning och bara slöa, lösa ett korsord utan att känna samvetsqual för att jag egentligen borde göra något annat.

Just nu är det studier som tar en stor del av min vakna tid. Både arbetstid och fritid. Jag kan planera min dag/tid själv men det är inte alltid det blir som man tänkt. Att ha pauser i studierna är ett måste, men att komma igång igen med just studierna efter en paus, är inte alltid så lätt.

Det var betydligt lättare att skilja på fritid och arbete när jag jobbade. När min arbetsdag var slut och jag steg utanför dörren, lämnade jag arbetet bakom mig. Min fritid började. Nu när jag bedriver studier så är inte gränsen arbete, fritid lika klar. Att offra lite av min fritid gör jag gärna för att studera, det är roligt och jag känner att jag utvecklas och lär mig ständigt.

5 EMPIRISK REDOVISNING

5.1 Maria - studerande

Maria träffar jag en eftermiddag i hennes hem när hon själv sitter över sina böcker. Hon är 45 år och studerar på högskola, hon är gift och har två barn. Jag har pratat med Maria förut och berättat om min uppsats därför blir min första fråga till Maria. Hur definierar du begreppet fritid? ”Jag har ingen fritid” blir hennes första kommentar. Sen tänker hon efter och svarar: ”När jag är ledig att göra precis vad jag själv vill, inte vad jag behöver göra.” ”Jag tycker att jag har en hel del fritid faktiskt” Maria berättar om sina studier och allt vad det innebär att ”läsa en massa böcker, skriva rapporter, det gäller att vara disciplinerad.” Då menar hon att fast hon är hemma så har hon mycket att göra när det handlar om hennes studier. Det är inte bara när hon är på sin så kallade arbetsplats som hon ska jobba. Att själv kunna bestämma när och hur mycket man ska göra en viss uppgift kräver att man planerar dagen. Maria fortsätter att hitta positiva saker med att studera i hemmet.

”Det är en stor fördel att ha, att man kan planera själv. Tänk när solen skiner då går jag ut i trädgården med mina böcker och njuter av vårsolen samtidigt som jag pluggar”. Vad gör du då när du är helt ledig från studier och hemarbete undrar jag? ”Läser skönlitteratur, tittar på tv, mycket avslappnande, behöver inte tänka då, att promenera är också skönt och klara alla sina tankar.” Om du skulle välja helt själv utan att tänka på familjen vad skulle du då göra på din fritid? Hon tittar ut genom fönstret, skrattar lite. ”Ja du, sjunga i kör, gå på danskurs, lära mig nya språk, lära mig spela gitarr på riktigt, resa.” Själv sitter jag med ett leende på läpparna och bara nickar med. Varför gör du inte allt det där undrar jag? ”Allt detta skulle ske på kvällstid och då vill jag tillbringa tiden med min familj, tids nog är barnen stora och har inte tid att vara med sina föräldrar lika mycket. Det märks redan att de blivit äldre. Jag har börjat umgås mer med speciellt en gammal klasskamrat, vi träffas och går på stan och shoppar och fikar, ibland åker vi till Helsingör och shoppar och tar en öl. När jag blir gammal vill jag kunna känna att jag tillbringat tillräckligt med tid med mina barn när de var små.”

Maria lägger mycket tid på studierna i hemmet, automatiskt innebär det att hon också tar hand om den mesta marktjänsten i hemmet. Trots detta hinner hon, enligt egen utsago, med att ha en del fritid.

5.2 Lisa - socionom

Lisa är 46 år och jobbar deltid inom socialtjänsten. Normalt ska hon jobba heltid men på grund av högt blodtryck måste hon ta det lite lugnare. Hon är gift och har två barn 14 och 9 år. Intervjun ägde rum i mitt kök och vi drack kaffe medan vi pratade. Jag hade förberett Lisa med några frågor innan själva intervjun. Lisa hade antecknat en del och utvecklade detta vidare när vi satt och pratade. Jag undrade vad fritid var för Lisa och om hon ansåg att hon har någon fritid? Lisa berättar: *"Fritid är när jag inte har några måsten och krav, jag gör något som jag själv vill som jag tycker är kul, klockan styr inte fritiden. Om jag tar mig fritt, det är det som är svårt att ta den där fritiden, men jag har ju börjat. Ja lite fritid har jag när jag spelar golf. Jag jobbar på det nu att få min fritid och gränsa mot mig själv och inte tänka att jag måste hela tiden. Utan jag kan mer tänka att nä nu går jag och sätter mig och tar en bok, så till en viss del har jag fritid.*

Lisa stannar upp och jag frågar vidare, vad gör du mer på din fritid? *"Spelar golf, joggar lite, slappar, är med barnen för det tycker jag också är fritid. När man får åka och titta på matcher, när man umgås, det sociala umgänget det tycker jag också är fritid. När man kan sitta och inte ha de här kraven i huvudet, slappna av. Finns det något mer eget du skulle vilja göra på din fritid?*

"Det är det här nu som jag börjat med denna vecka, komma igång med träningen ordentligt. Det ska inte vara styrt så att klockan åtta den och den dagen. Det ska mer va att nu sticker jag och tränar. Jag ska känna sån lust så kul, jag ska komma över tröskeln att det är jobbigt man ska se det som "wow" nu ska jag iväg och träna. Det är alltid jobbigt i början innan man kommer i gång. Jag vill spela mer golf, men det är svårt det tar 4-5 timmar så det får kanske bli en gång i veckan. På jobbet så försöker vi att ta en timme fritid, vi har sån friskvård. Ibland har vi gjort så att vi hoppar över lunchen och så tar vi vår friskvård och så sticker vi bara ut och slår lite (golf). Men det är inte något vi har så var vecka, utan det är lite att nu måste vi, nu sticker vi iväg i stället. Vad mer vill jag göra på min fritid? Oj, det är mycket jag vill på min fritid som jag tycker är kul. Kanske ibland bara känna att man kan slappna av, att man kan va människa inte köra i 110 hela tiden som jag har gjort hela livet. Få tillbaka glädjen och lägga kraven till sidan." Hur går det då? Klarar du att lägga alla krav åt sidan för att pusta ut?

"Jag tror man är en prestationsmänniska. Man känner att man måste prestera även hemma. Allt ska vara på ett vist sätt man har ett mönster ett beteende som man måste förändra. Det

håller jag på med nu. Jag har börjat styrketräna. Det ska jag göra de dagar jag är ledig från jobb. Jag ska inte hela tiden tänka på att jag måste tvätta eller städa hemma. Att förändra sig själv är vad som krävs. Jag tror att det finns utrymme för mer fritid men jag har svårt att slappna av.” Varför är det så viktigt för dig att prestera något hela tiden?

”Jag tror att det sitter djupt inom mig. Ett beteende som jag lärt in. Hela mitt liv har varit så att nu ska jag fixa det och det, alltid något på gång. Nu måste jag sätta upp nya mål att se till att jag mår bra. Styrketräningen ska jag försöka bygga upp så att jag verkligen känner lust och vilja till att gå och träna. Jag ska tycka det är så skönt så att jag längtar till nästa gång.”

Det är endast när rutinerade beteende störs som man börjar tänka till vad orsaken till detta beteende kan bero på (Månsson, 1995). Jag syftar på att Lisa blev sjuk, fick högt blodtryck och inte orkade fortsätta jobba i samma takt. Hennes rutiner blev rubbade och hon blev tvungen att börja tänka om för att klara sin hälsa.

5.3 Elsa - skolsköterska

Elsa är 43 år och jobbar 75 % som skolsköterska. Detta trivs hon mycket bra med. Hon har hus, man och fyra barn, tre tonåringar och en liten tjej på fem år. Förut jobbade hon hälften på sjukhus och hälften på en skola. Det blev både kvällar och helger och det kändes som om hon aldrig var ledig. Nu kan hon planera sitt arbete i hemmet och sina fritidssysselsättningar mycket bättre.

Vi sitter i mitt kök och pratar och Elsa definierar fritidsbegreppet så här: *”Tid som inte är inbokad, tid som man själv kan bestämma över.”* Har du någon fritid undrar jag?

Ja, men jag trodde att jag skulle ha mer fritid när jag valde att jobba 75 % men det har jag inte. Jag trodde också att jag skulle orka mer, men nej så känns det inte”. Jag är lika trött nu som innan”. Vad gör du på din fritid undrar jag?

Hemsysslor som att: Städa, diska, laga mat. Jag går på gympa en dag i veckan. Jag går och tittar på fotboll när mina söner spelar match. Jag följer med min dotter på dans en kväll i veckan. På söndagarna går jag och min dotter i kyrkan där hjälper jag till som ledare för söndagsskolegruppen. Jag försöker att promenera en del också eller så tar jag på mina jogging skor och springer en runda i parken, det är så nära.” Sen börjar vi prata om semester då skiner Elsa upp och säger. *”Den 26 maj ska vi åka till Kreta hela familjen, mina syskon ska också följa med det ska bli så skönt. Slippa laga mat varje dag, inte behöva passa tider,*

att laga mat är ett måste, vi måste ju äta och att tänka på att bli serverad mat i en hel vecka, underbart.”

Vad skulle du vilja göra på din fritid om du bara tänkte på dig själv? *”Kanske gympa fler dagar i veckan. Jag är ganska duktig för jag cyklar till jobb nästan två mil/dag om vädret tillåter. Att träffa mina kompisar oftare skulle också vara kul, nu blir det mest på telefon.”*

5.4 Anna- marknadsassistent

Intervjun med Anna gjordes hemma vid mitt köksbord. Anna jobbar som marknadsassistent och trivs mycket bra med sitt arbete. Hon är gift, 48 år och har två vuxna barn. Jag började med att fråga om definitionen angående begreppet fritid. *”När man inte arbetar, tiden när man inte har någon plikt. Tiden som blir över mellan alla måsten”*. Har du någon fritid undrar jag? *”Jag har mycket fritid nu, nä, jo, nä jag har egentligen inte så mycket jag arbetar över mycket. Mer än jag hade innan när man behövde ta hand om sina barn”*. Annas barn är stora nu och egentligen har hon mycket tid över så hon har tagit på sig lite extra arbete som hon kan sköta i hemmet.

Vad gör du när du är helt fri från arbete? *”Är trädgårdsarbete fritid? För det tycker jag inte är jobb. Diska är inte fritid. Sen går jag på Aktiverum två gånger/vecka. Det är vad jag gör sen har jag gått på Chi gong. Man utför fler fritidsaktiviteter höst, vinter, vår. På sommaren har man inte fritidsaktiviteter på samma sätt. Mer familjen, åka och bada, titta på fotboll.”*

Anna tycker att allt efter arbetet på sitt lönearbete är fritid, för då bestämmer hon själv vad hon ska göra. Vi pratar vidare om vad hon verkligen vill göra på sin fritid så säger Anna *”läsa mer, förkovra mig”*. Trots att vissa kvällskurser som i engelska och företagsekonomi har varit till viss del för jobbet så upplever Anna det som en egenvald fritidsaktivitet. Hon har inte blivit tvingad, hon har själv valt att läsa mer engelska för att hon tycker det är roligt med språk och företagsekonomi tycker hon också är roligt plus att hon kan ha nytta av det när hon ska löneförhandla med sin chef på jobbet. Vidare så säger Anna:

”Jag kanske vill spela golf, nä (skratt) det finns mycket man inte vet om man skulle vilja. Jag tycker inte att fritid är att sitta hemma rakt upp och ner så gör inte jag, däremot kan jag ta en tidning och lägga mig och läsa eller sätta mig i solen”.

Anna berättar att en dag tog hon faktiskt ledigt från jobb bara för att fundera ut själv vad hon skulle göra och absolut inte göra. Anna ringde en kompis som hon visste var hemma och som hon inte träffat på länge. De hade en skön eftermiddag ute i Annas trädgård med prat och

fika plus en liten promenad. Detta skulle hon vilja göra oftare om det fanns möjlighet att vara ledig lite mer då och då från jobbet. *”Man skulle ha dubbelt så mycket semester som man har nu.”* När hennes barn var små för 15 år sedan upplevde hon det som att hon inte hade någon fritid, hon kunde inte gå på gympa till exempel för hennes man jobbade varannan vecka kväll och då behövde man ordna barnvakt om man skulle något, vilket kunde vara jobbigt. *”Nu har jag fritid varje kväll.”*

När vi pratar om semester och fritid så kommer vi fram till att även om man har tider att passa om man anmält sig till utflykter och så vidare så är det frivilligt och därför räknas det in under fritid. För Anna innebär begreppet fritid, *”sportigt, aktivitet inte sitta på biblan och läsa, spela schack eller fiska det verkar tråkigt i mina ögon”* Vi pratar om hur fritiden hade sett ut om inte Anna haft barn. Då berättar Anna om en arbetskamrat som inte har barn. *”Man blir så egotrippad utan barn allt är så jobbigt då”* Fritid ska vara roligt, något som intresserar dig, något man vill göra. Det ska inte vara några måsten eller plikter.

”Att handla mat är en plikt, vi måste äta men att shoppa är kul, inget måste, kanske ibland. Att vara ute i trädgården är kul, men inte alltid, i helgen bytte jag spaljé det var inte kul. Att engagera sig i sina barns fritidsaktiviteter är ett måste för alla föräldrar egentligen men jag gör det för att jag tycker det är roligt att följa mina barn”. Vi diskuterar hur mycket man orkar efter en arbetsdag på sitt lönearbete.

”Har man ett roligt, stimulerande jobb som man trivs med så är det mindre jobbigt efter arbetsdagen man får ut mer av sin fritid då. Anna säger att man till stor del kan välja sitt jobb själv, men kanske ändå inte.” *Alla kan inte vara välutbildade samhället ser inte ut så, alla är inte heller lämpade att studera”.* *Bara för att du är välutbildad kanske läkare, så behöver du inte ha det bra, du får jobba mycket och ha lite ledig tid.*

Anna säger också att vara trött efter en dag på ett arbete som du trivs med, du känner kanske att du utträttat något bra är med all säkerhet lättare än att vara trött efter en arbetsdag på ett arbete som du inte trivs med eller känner att du inte gjort något betydelsefullt.

5.5 Lotta – industriarbetare

Lotta är en ensamstående mamma med två barn. Hon är 48 år och jobbar heltid. Lotta berättar vad hon tycker att fritid är. ”När man har utfört sitt lönearbete och hushållsarbetet, det mest nödvändiga.” Tiden som är över då upplever hon som fritid. Har du någon fritid frågar jag?

”Ja då visst har jag det, så jävla mycket städar jag inte. Mycket är med ungarna, läxor, samtal. Sen är det datorn. Jag sitter mycket där. Jag promenerar, går på bio, teater tittar på film. Jag läser inte så mycket som jag skulle vilja”. Vad skulle du vilja göra mer än att läsa mera på din på din fritid? ”Hjälpa ungarna med läxor, tiden saknas, man bara tjarar om att de ska göra sina läxor, jag hade velat ha mer tid att hjälpa dem och inte bara tjata. Jag vill lägga mer tid på datorn, lära mig nya program. Jag skulle också vilja lägga mer tid på socialt umgänge. Det finns inget jag vill göra som jag inte gör, jag vill bara göra det ännu mer. Kanske skulle jag vilja ha en kolonistuga och en hund. Jag vill också läsa mer, jag läste mycket innan jag fick barn. Jag har fortsatt köpa böcker som jag ska läsa när jag får mer fritid”. Sen tar min intervjuperson upp något intressant tycker jag. Hon säger att egentid är det som kommer efter fritid eftersom fritid mest handlar om familjen och egentid är när man bara tänker bara på sig själv. Till exempel att träna, gå till fotspecialisten eller bara slappa. Hon säger också att hon faktiskt ger sig lite egentid av sin fritid ibland. ”Behövs ibland faktiskt att bara vara, låta tankarna fara.” När jag frågar om arbetslösa har någon fritid så säger Lotta: ”Fritiden blir påtvingad och utslätad, likadant alltid.” Vi återkommer till detta med socialt umgänge. Lotta säger att det kräver en massa planering med mat till barnen också vidare, om hon ska hinna träffa egna kompisar mitt i veckan.

”Jag börjar och slutar sent på jobbet. På morgonen vill jag kunna följa min dotter till skolan därför blir det att jag jobbar lite längre på eftermiddagen. Ska jag då träffa en kompis får jag göra det direkt efter jobb för att det inte ska bli för sent. Springer jag på någon i stan, kan det bli att vi går och fikar eller i alla fall att vi bestämmer att vi ska ringa varandra. Det är många gånger slumpen som avgör vem man träffar och därför bestämmer med. Det är också olika faser i ens liv. När barnen blir äldre så ger man sig mer egentid. När de var små satsade jag allt på de, nu öppnar man upp för andra grejor”. Jag frågar om hur Lotta ser på semester, fritid och vila? ”Det har blivit lite så att man måste hitta på saker hela tiden, inte vettigt paddla hit och dit. Har du inte gjort något? Kan man få som fråga när man haft semester. Jag kan tycka det är skönt att bara vila ibland”. Lotta anser att fritid för henne är när hon får göra något som intresserar henne och som hon tycker är roligt.

5.6 Pia - kronoinspektör

Pia jobbar heltid på kronofogdemyndigheten. Hon är 40 år, gift och har två tonårsbarn. Pia är ganska upptagen så jag var glad att hon kunde titta in till mig en söndag förmiddag för att prata om fritid. Jag ställde frågan vad är fritid för dig? *”När man är ledig från arbetet och att hålla på med någonting, fritidssysselsättning.”* Min nästa fråga blev, har du inte en massa att göra efter jobbet? *”Jo det går i och för sig inte in under fritid, det är liksom mer hobby.”* Tänker du på hästarna? *”Ja det är fritidssysselsättning för mig.”* När jag sen ställer nästa fråga. Har du någon fritid? Så blir det tyst. Jag kommer på att hon precis har sagt att hästarna är hennes fritid. Åker du till stallet direkt efter jobb? *”Nä, jag ska först hem och laga middag och rymma undan lite. Hästarna är egentligen som ett jobb till”.*

Om du bara tänker på dig själv vad skulle du då vilja göra när du är ledig? *”Var det fint väder skulle jag lägga mig i solen och bara vila. Det hade egentligen varit riktig avkoppling, jag vet inte om det räknas som fritid, känns precis som man ska göra någonting”.* Pia definierar fritid precis som Anna ovan, något man gör, en sysselsättning. Då undrar jag om fri tid och fritid samma sak? *”Det är svårt, känns nästan som man kanske kan göra precis vad man själv känner för.”* Är det så att kvinnor alltid tänker på hem och familj först. *”Det blir det nog automatiskt.”* Utgå från dig själv, bry dig inte om någon annan, vad vill du då göra på din fritid?

” Jag skulle vilja ha mer tid till att bara vara och inte göra något, det räcker inte dagarna till. Fritid känns som man ska röra sig och vara igång med något. Jag skulle vilja gympa igen, men med två hästar nu så hinner jag inte det. Förut gympade jag tre dagar i veckan. Nu har jag varken tid eller ork till det. Man rör ju sig ändå fast på ett annat sätt”.

Hur upplever du fritiden när ni åker på semester? *” Det är mer avkoppling, ligga still vid stranden, då har man inte alla måsten med tvätt och annat. Det beror lite på var man har semester, när vi var i Thailand så körde vi runt mycket och tittade”.*

Pia säger också att hon tycker det är svårt att vila, hon är van att alltid göra något. Jag frågar om hon tror att kortare arbetsdagar skulle ge henne mer tid för något kul? *”Jag tror det hade blivit mer tid på hemsysslorna bara, min man ser inte på samma sätt vad som behövs göras i hemmet.”* Hur är det med den sociala biten att träffa kompisar till exempel?

” Jag träffar inte kompisar så ofta, hemma cirka åtta efter stallet. En dag är jag ledig från stallet men då blir jag rastlös, det känns som något fattas och jag följer med min dotter i

stället till hennes häst. Det är roligare att vara i stallet annars ser jag bara allt som behövs göras hemma". Jag försöker igen, att få reda på vad Pia själv tycker om att göra när hon är ledig från hem, hästar och barn? "Att läsa, men det orkar jag knappt, försöker jag läsa en bok på kvällen så somnar jag snabbt." Vad gör du på helgerna mer än är i stallet? "Städar, tvättar, handlar, åker och hälsar på någon." Jag ställer en sista fråga till Pia. Skulle du kunna tänka dig att inte behöva jobba på ditt lönearbete och bara vara ledig om du klarade dig ekonomiskt i alla fall? "Både och i och med att jag har hästarna hade man haft att göra, men man blir ensam utan arbetskamrater."

6 ANALYS

Syftet med denna undersökning är att studera hur kvinnor upplever sin fritid, hur de definierar fenomenet fritid och om de anser att de har någon fritid. Jag har i min teoridel bland annat utgått från Giddens struktureringsteori. Enligt Giddens reflekterar människan över, och reglerar sina egna handlingar. Det är människan som skapar samhället (strukturen) men hennes handlingar är redan strukturerade. Strukturen innebär både begränsningar och möjligheter till social handling. Vi har inte total valfrihet men stora delar av det mänskliga beteende karakteriseras av viljestyrda handlingar. Goffman menar att människans handlingar bestäms av situationen, och att de roller en individ intar förändras beroende av vilken kontext hon befinner sig i. Jag har vidare diskuterat begreppet tid, fritid och dess betydelse, framförallt i relation till kvinnors upplevelser och erfarenheter av tid och fritid. I det följande ska jag använda denna kunskap för att analysera det empiriska materialet.

6.1 Kvinnornas definition av begreppet fritid

Jag började intervjuerna med att fråga om kvinnorna upplevde att de hade någon fritid. Första spontana svaret blev nej! Men sedan ändrade de sig, speciellt de som hade vuxna barn. Vi kom också in på själva begreppet tid. Hur upplever vi vår tid? Är det klocktiden som styr oss? Räcker det att få mer klocktid eller är det upplevd tid vi vill ha mer av? (Jönsson, 2000)

De intervjuade kvinnorna hade emellertid delade meningar om vad fritid var. Både vila och aktivitet nämndes. En gemensam nämnare var, att fritid är när man har tid att göra något man

själv vill men inte måste. Något man tycker är kul och avslappnande. Kvinnorna tyckte själv att de hade fritid, men de använde fritiden olika beroende på familjeförhållanden. Barnen och hemmet stod ofta i centrum. De som hade yngre barn satte ofta barnets fritidssysselsättningar i första rum. Blev det tid över så använde man den till att ge sig själv *egentid* - göra bara vad man själv ville och önskade.

6.2 Fritid och familj

Maria var kvinnan i min studie som själv studerade just nu. Hon menade att eftersom hennes arbetsplats just nu ofta är i hemmet så måste hon planera sin dag noga. Det blir naturligt att eftersom Maria tillbringar sin arbetsdag mestadels i hemmet så blir det också hon som tar hand om marktjänsten i pauserna i sina studier. Hon måste planera in att handla mat, städa, diska och tvätta. Maria upplevde att när hon innan studierna arbetade med sitt så kallat lönearbete så var hon ledig efter arbetsdagen slut. När hon nu studerar känner hon att början och slutet på arbetsdagen inte har lika klara gränser längre, detta har gjort att Maria känner att hon blivit tvungen att reflektera mer över den tid hon kan kalla fritid. Lisa som jobbar som socionom, hade svårt att slappna av och inte tänka på alla måsten och krav i hemmet. Med två barn som har fritidsaktiviteter som kräver mycket körning, bullbak och annat så fanns det inte mycket tid över för henne själv.

Enligt Giddens struktureringsteori så har individen själv förmåga att reflektera över och reglera sina handlingar, men ofta sker ingen förändring förrän rutiniserade beteende störs. I Lisas fall var det sjukdom som gjorde att hon blev tvungen att börja fundera över sin situation. Elsa jobbade som skolsköterska och hade gått ner i arbetstid för att försöka få mer tid över, men tyckte inte att det blivit så. En del av hennes fritidsaktiviteter inkluderade också hennes barn. Jag syftar på att Elsa inte bara är förälder i söndagsskolan utan också ledare för gruppen som hennes dotter går i. Anna var enda kvinnan i mina intervjuer som hade vuxna barn. Hon kände att barnen inte behöver henne mer, på samma sätt. Men det är inte sig själv i första hand hon tänker på när hon pratar om fritid. Det blir hemmet som är nästa steg. Anna har en stor trädgård som hon ägnar mycket tid i, det är en del måsten känner hon, men hon har själv valt att ha en stor trädgård med många detaljer, blommor, buskar träd och damm. Eftersom hon tycker det är roligt att syssla med detta upplever hon inte det som jobbigt men trots det lite påtvingad fritidssysselsättning. Lotta är industriarbetare, ensamstående med sina barn. All

ledig tid går till hem och barn. Undantaget är när barnen är hos sin pappa då ger Lotta sig själv lite egentid. Just nu har hon och barnen flyttat, därför går en del av egentiden till hemmet, men när allt är klart ska Lotta börja läsa mer i alla sina böcker som väntar på hyllan, och verkligen ägna sig åt det som hon tycker är roligt på sin s.k. fritid.

Pia delar ett av sina fritidsintressen med sin dotter, därför tillbringar de mycket tid tillsammans, i detta fall med hästar i deras gemensamma stall. Vad Pia däremot känner, är att hon inte hinner med sin sons aktiviteter lika mycket.

Kvinnor har ingen helt fritt vald fritid. Först ska de svara på arbetsgivarens krav därefter på de krav familjen ställer. Mellan detta pusslar de in den egna tiden, vilket kan tolkas som ett exempel på kvinnors flexibilitet (Friberg, 1990).

6.3 Tid – ork

Vi människor har olika sätt att uppfatta tid på, klocktid- den tid klockan visar, upplevd tiden tid hon känner att hon har (Jönsson, 2000). Elsa hade frivilligt gått ner i arbetstid från 100 % till 75 % för som hon sa, *jag trodde jag skulle orka och hinna mer hemma då*. Trots detta kände inte Elsa att hon fått mer tid över till hem och barn.

I vår kultur jagar vi tid, vi låter klocktiden jaga oss. Det vi längtar efter är förmodligen den personliga upplevda tiden som vi vill ha mer av. Tid för att bara vara (ibid.). Giddens hävdar att de flesta individer har en förmåga att reflektera över sina handlingar men gör inte det förrän det händer något, som till exempel, vid sjukdom.

Både Lotta och Lisa hade börjat fundera mer över vad de behöver och inte behöver göra, helt enkelt för att få mer tid och ork till sådant som de tycker är kul att göra. Det är den personligt upplevda tiden de vill ha och behöver mer av. Att stryka alla kläder för strykandets skull är kanske inte efter närmare eftertanke tvunget. Att bryta rutiner kan vara svårt men ibland ett måste. Anna som inte har små barn längre säger att hon fått mer fritid till sig själv nu men i stället för att ägna tiden till sig själv har hon tagit på sig extra arbete för att hjälpa en person hon känner. Det sitter djupt i kvinnokulturen att ständigt vara sysselsatt (Friberg, 1990).

Uppenbart är också att kvinnors fritid är väldigt styckad (jmf. Jönsson, 2000). Maria som studerade och tillbringade mycket av sin arbetsdag i hemmet. Om hon planerade dagen noga hann hon att ha lite fritid mellan varven. Anna var kvinnan som upplevde mer ostyckad fritid

nu eftersom hennes barn är vuxna och hon behöver inte stycka om sin tid under dagen på samma sätt som när barnen var små. Tog hon ledigt en dag från jobbet så hade hon möjligheter att ägna tiden helt till sig själv.

6.4 Egentid

Lotta var den kvinnan som pratade om två begrepp när jag frågade om hennes fritid. Begreppet fritid hörde ihop med barnen och aktiviteter tillsammans med dem. Egentid kallade hon den fritid som hon ägnade enbart till sig själv. Att ge sig själv egentid gjorde hon bara när barnen inte var hemma. Barnen tillbringade ofta tid hos sin pappa som bor på annat håll.

I hemmen är det fortfarande kvinnorna som tar huvudansvaret och har därför, generellt sett, mindre egentid än männen, fritiden kan i hög grad betraktas som en genusfråga, även en fråga om klass och etnicitet. Invandrarkvinnor är de som procentuellt sett har mest fritid på grund av att de saknar arbete. Detta innebär dock inte att denna grupp har mer fritid än andra (Berggren (red) 2000).

Kvinnor vill knappt erkänna att de tar sig egentid (Friberg, 1990). Anna som har vuxna barn är den kvinnan som själv tyckte att hon hade mycket fritid nu. Men att ägna tiden bara till sig själv verkade inte vara så enkelt. Pia som hade häst kunde vara ledig en dag i veckan från stallet, sysslorna sköttes då av andra. Eftersom stallet är stort så finns det schema på vilka som ska göra de olika sysslorna och vilka dagar. I stället för att Pia blev hemma och läste som hon gärna skulle vilja göra mer, eller gick iväg och tränade som hon också önskade, så tog hon sig till stallet i alla fall, då för att hjälpa sin dotter. Anledningen var att, blev hon hemma så såg hon allt som behövdes göras hemma och blev då stressad av detta. Människan innehar ofta egna roller med krav och förväntningar som kan bli en press för henne själv (Railo, Strömme, Waitz, 1982).

6.5 Avkoppling

Pia var kvinnan som kände att hon ville kunna koppla av mer på sin fritid. När hon kommer hem efter en arbetsdag är det hon som ska se till att övriga familjemedlemmar får mat. Kläder

ska tvättas osv. Att bara sätta sig ner och pusta ut är det inte tal om. Efter mat och tvätt bär det i väg till stallet.

Kvinnor har en förmåga att anpassa sin tid till andra. En stor del av kvinnors arbetsuppgifter är knutna till andras behov såsom övriga familjemedlemmars (Friberg,1990).

Goffman menar att det inte är en persons inre personlighetsegenskaper som gör hur en individ upplever sig själv, positivt eller negativt. Det är andras reaktioner på hennes handlingar som avgör hur hon mår (Goffman i Månsson (red) 1995). Feministisk forskning visar att det är kvinnor som har det största ansvaret för familj och hem (SOU, 1995:145). Om en kvinna ägnar för mycket tid till sig själv, kanske hon känner det som att hon försummar sin familj.

7 SLUTDISKUSSION

I denna undersökning kan man se att fritid är ett begrepp som tolkas olika. Det gemensamma i denna undersökning var att fritid är när man själv kan bestämma vad man ska göra och när man ska göra detta.

Kvinnor är enligt flera studier den grupp som har störst ansvar för familjen. Detta kan man också se i denna studie. Kvinnans familjesituation var den som bestämde hennes tidsanvändning. I familjen var det hon som bar huvudansvaret för inköp av mat och städning. Barnen och deras aktiviteter kom före allt annat. Den tid som ibland blev över kunde kvinnor tänka sig att ge sig själv en stund av. Hos de familjer där det fanns små barn såg delningen av hemsysslor lite annorlunda ut än hos dem som bara hade vuxna barn. I en familj var det mannen som hade huvudansvaret för matlagningen i familjen.

Kvinnor i en familj måste trots att hon tar hand om barnen och hemmet i större utsträckning än mannen också inneha ett lönearbete. Enligt studien så verkade det faktiskt vara viktigt för kvinnorna att ha ett lönearbete att gå till. Inte bara för att få hushållskassan att gå ihop utan även för den sociala biten. Att träffa andra vuxna än de i sin egen familj och att komma utanför hemmets väggar hade en stor betydelse för kvinnorna. Däremot skulle kvinnorna kunna tänka sig att jobba mindre klocktid. Men då blev ju också lönen mindre vilket inte var önskvärt.

Hur ska då kvinnor orka med alla sina uppgifter? Giddens hävdade ju att det är endast när rutinerade beteende störs som det blir aktuellt att undersöka vilka motiv som styr vårt mänskliga handlande (Giddens i Månsson, red, 1995). Att ägna tid åt att reflektera över sin vardag kanske kan göra att man kan prioritera vissa saker framför andra för att må bra och få tiden att räcka till sådant man tycker är kul också och inte bara till alla måsten som man känner (Railo, Strömme, Waitz, 1982).

Att vara arbetslös skulle inte innebära mer fritid, fritiden skulle se lika dan ut hela tiden. Känslan att känna sig ledig skulle inte vara den samma. Under arbetets gång har också funderingar om hur arbetslösa upplever sin fritid uppstått. Men detta är ett annat forskningsprojekt.

KÄLLFÖRTECKNING

- Abbott Pamela, Wallace Clare (1998) *"Introduktion till sociologi, Feministiska perspektiv"* Studentlitteratur, Lund
- Berggren, Leif (red)(2000) *"Fritidskulturer"* Studentlitteratur Lund
- Dabrowski, Stina (1993) *"Stina Dabrowski möter sju kvinnor"* Bonnier Alba, Stockholm
- Ejvegård, Rolf (1996) *"Vetenskaplig metod"* Studentlitteratur Lund
- Friberg, Tora (1990) *"Kvinnors vardag" Om kvinnors arbete och liv. Anpassningsstrategier i tid och rum,* Studentlitteratur Lund
- Goffman, Erving (2000) *"Jaget och maskerna"* Bokförlaget prisma, Stockholm
- Jönsson Bodil (2000) *"Tio tankar om tid"* Bodil Jönsson och Brombergs Bokförlag
- Larmén Marianne (1992) *"Kvinnor och stress"* Utbildningsförlaget Brevskolan, Stockholm
- Lundqvist Åsa, Mulinari Diana (red) (1997) *"Sociologisk kvinnoforskning"* Studentlitteratur Lund
- Moe Sverre (1995) *"Sociologisk teori"* Studentlitteratur Lund
- Månsson Per (red)(1995) *"Moderna samhällsteorier"* Rabén Prisma, Smegraf, Smedjebacken
- Railo Willi, Strömme Sigmund, Waitz Grete (1982) *"Stressa av kom i form"* Liber förlag, Kristianstads boktryckeri
- Solvang Bernt Krohn, Holme Idar Magne (2000) *"Forskningsmetodik"* Studentlitteratur Lund
- Tåhlin Michael (1985) *"Fritid i välfärden"* RSFH; 1985, Stockholm
- Zetterberg Olle (1998) *"Fritid i ny tid"* Sober förlag, Team Offset & Media, Malmö
- Nationalencyklopedin
- SOU 1995:145 Fria val Norstedts tryckeri AB Stockholm
- SOU 1996:3 Fritid i förändring Norstedts tryckeri AB Stockholm

Bilaga 1

- Hur definierar Du begreppet fritid?
- Har Du någon fritid?
- Vad gör Du på Din fritid?
- Vad vill Du göra på Din fritid?
- Gör Du det Du vill?
- Varför/varför inte?